

L'avaluació de les competències transversals dels estudiants de mestre de la UB. Mitjançant un entorn basat en la web 2.0

Patricia Compañó

Elena Cano

Universitat de Barcelona

Jaume Fabregat

Universitat Politècnica de Catalunya

Descripció de l'experiència

En el marc dels nous plans d'estudis, dissenyats per competències, el grup CAU¹ es va proposar analitzar bones pràctiques d'avaluació per competències en els entorns de practicum² i dissenyar alguna estratègia per afavorir el desenvolupament de competències en aquest període. És en aquest sentit que neix el projecte REDICE (que es desenvolupa en el curs 2009- 2010).

El projecte parteix de la creença que el practicum esdevé un escenari privilegiat per al treball de les competències transversals, en ser el lloc on els alumnes s'enfronten a problemes reals i han de combinar, de forma pertinent, els seus coneixements, destreses, actituds,... per a donar-hi resposta.

També es parteix de la concepció de les competències com a capacitats posades en acció però sempre acompanyades de reflexió. Per això, es va considerar interessant elaborar textos reflexius que permetin prendre consciència i evidenciar les competències que s'estan adquirint amb les accions a l'aula o en el conjunt de l'escola. Una forma de mostrar les competències (i d'avaluar-ne la seva progressió) que permetés una continuïtat i un procés amb sentit, tant pels alumnes com per als tutors, era a partir de la creació d'uns blocs, en els que, de forma setmanal, els alumnes aportessin les seves experiències i els seves reflexions, i a partir dels quals els tutors poguessin valorar la progressió de l'alumnat, prenent com a referència les competències. Vam optar pel bloc que, en el marc dels entorns 2.0, és un espai que difon la veu de cada educador i on poder compartir, i construir conjuntament un coneixement significatiu i funcional.

En l'elaboració del bloc, l'alumne, a la vegada que escriu la seva reflexió ha de marcar cada entrada amb unes paraules clau o etiquetes relatives a les competències, que venen prefixades pel grup d'investigació, de forma que amb aquestes intenten demostrar les competències que creuen que han treballat i/o mostrat amb la narració feta. Una vegada el tutor llegeix l'aportació ha d'avaluar, amb un programa creat també pel grup, si les competències que l'alumne ha marcat que

¹CAU- AIDA Competència I Avaluació Universitària. Grup de recerca (abans Avaluació Interuniversitària d'Aprenentatges).

²Projecte I+D SEJ2007-65786/EDUC "Evaluación de competencias de los estudiantes universitarios ante el reto del EEES: descripción del escenario actual, análisis de buenas prácticas y propuestas de transferencia a diferentes entornos"

ha treballat, realment es veuen reflectides en la redacció o si no ho fan, el mateix professor marca i descriu què és el que no han treballat correctament i/o aporta quines altres competències està evidenciant encara que l'alumne no n'hagi estat conscient.

El procés seguit

En primer lloc, el grup va fer una anàlisi prèvia dels llibres blancs, els títols de grau d'infantil i primària i les competències transversals proposades per diversos autors, fins arribar a determinar les 8 competències transversals del practicum.

En segon lloc, es van associar a cadascuna de les vuit competències cinc afirmacions que fossin aspectes que, en els entorns de practicum, evidenciessin que s'estava donant aquella competència. Es van limitar a cinc per afavorir la viabilitat del projecte en termes de temps de dedicació per part dels tutors/es.

En paral·lel, es va decidir que, per complementar la memòria i els seminaris, una estratègica àgil i efectiva, podia ser la creació de blocs setmanals on mostrar les competències que s'estan adquirint. Tot seguit es va procedir a la creació de l'eina informàtica que permet als tutors avaluar el treball dels alumnes. El software creat té una estructura tancada de la UB i per tant també té unes limitacions determinades. No obstant, amb les necessitats detectades pels propis tutors i els coneixements dels dissenyadors, a mesura que va passant el temps es va millorant per tal d'afavorir el seu ús.

A continuació es va procedir a la selecció dels participants, aconseguint finalment la participació de 6 tutores/es i de 70 alumnes aproximadament. En quant a l'avaluació del propi projecte, durant tot el procés s'han establert diferents moments en els que fer una avaluació i retroalimentació del que els usuaris i, per tant, membres principals de l'estudi opinen del desenvolupament del treball, quin és el seu grau de satisfacció i quines són les seves impressions. Tenim previstos diferents moments en els que poder recollir aquestes dades:

- Hem celebrat ja una reunió amb els tutors/es participants per analitzar els punts forts i febles de l'experiència.
- Al gener, hem concertat una reunió amb els alumnes participants on recollirem totes les dades a través d'un qüestionari per saber el grau de satisfacció dels alumnes i el nivell d'aprenentatge que ells/elles creuen que estan assolint a partir de l'elaboració dels blocs i del feed-back dels tutors sobre aquestes narracions.
- Hem creat un qüestionari de satisfacció per al professorat que es passarà en els moments inicial i final de l'estudi per a contemplar les variacions i el desenvolupament que estan observant. A més a més, periòdicament es concerten reunions per tal de comentar el desenvolupament del treball i per contemplar l'opinió del professorat.
- Es portarà a terme una avaluació del contingut dels diferents blocs dels alumnes, tant a partir de la valoració que en facin els tutors/es com a partir d'una anàlisi derivada del propi software creat (freqüència d'entrades, competències més etiquetades, afirmacions que han obtingut millors i pitjors valoracions, etc).

Algunes conclusions

És important destacar que es tracta d'un projecte en curs i que, per tant, les conclusions a les que podem arribar no són les definitives. Pel moment disposem del software, en funcionament, que permet que el professorat tutor vagi avaluant el seu alumnat i obtingui d'un cop d'ull una visió del què s'ha treballat i del què encara no s'ha mostrat.

Algunes de les conclusions que fins ara podem citar són les següents:

- Caldria fer una formació prèvia als tutors dels grups sobre la creació de blocs i sobre la seva utilització. Hem tingut dificultats amb aquest tema i hem hagut de resoldre alguns problemes segons la marxa, cosa que ens ha dificultat el correcte desenvolupament.

- Des d'un principi vam decidir que els tutors fossin responsables de si els blocs eren oberts o tancats al públic, decidint tots ells que fossin tancats, per tal de mantenir la privacitat d'alguns temes dels que es parlaven. Aquest fet, contradiu l'esperit del bloc i és el que ha generat més problemes tècnics, ja que per a poder accedir a visitar-los havies de ser convidat per l'alumne autor del bloc.

En conseqüència, s'ha hagut de treballar la forma de parlar en xarxa, de respectar els drets de privacitat d'algunes dades i de la utilització de vocabulari tècnic en xarxa. Caldria tractar aquest tema amb més cura i dedicació.

- Caldria millorar o canviar el mètode per avaluar les competències escollides. Vam decidir relacionar 5 afirmacions per cadascuna de les vuit competències escollides i els tutors acaben avaluant més el text reflexiu que la demostració de les competències, sent això últim el que realment ens interessava. Per tant s'hauria de proposar algun altre mètode per poder avaluar-ho millor o si més no modificar les afirmacions per a que s'ajustessin més a l'objectiu que perseguíem.
- Aquest projecte presenta una forma d'avaluar i un instrument per a poder utilitzar i facilitar tant el treball del professorat com de l'alumnat. En cap moment vol substituir cap apartat que abans es contemplés com a obligatori. És un element que ajuda a fer reflexió i a plantejar-se el treball de futur mestre. El més interessant és tenir la possibilitat de poder combinar amb altres instruments.
- Alguns dels tutors ens han comunicat que el fet de realitzar feedbacks amb la lectura dels blocs dels seus alumnes, aquests han millorat l'estil de redacció dels blocs, han pogut modelar la reflexió dels alumnes i per tant ha augmentat la seva competència concreta.
- A partir del desenvolupament de les primeres entrades als blocs, s'ha detectat la necessitat de que els alumnes puguin interaccionar de forma activa amb el professorat i la reflexió que aquest últim fa sobre el bloc dels alumnes i, per una altra banda, que puguin interaccionar també amb altres alumnes, poden aportant opinions i punts de vista diferents que permetin fer reflexionar als alumnes sobre les seves aportacions.
- Des d'un principi es va donar la possibilitat de participar de forma voluntària en el projecte, però una vegada iniciat aquest ens hem adonat que seria recomanable que el grup d'alumnes d'un tutor participés tothom si el professor ho decideix.

Bibliografia

- BARTOLOMÉ, A. (2008). El profesor cibernauta. ¿Nos ponemos las pilas? Barcelona: Editorial Graó
- BARTOLOMÉ, A. (2002). Multimedia para educar. Barcelona: Edebé
- CABERO, J. (2007). Nuevas tecnologías aplicadas a la educación. Madrid: Mc Graw Hill.
- CABERO, J., ROMÁN, P. E- actividades. Un referente básico para la formación en Internet. Sevilla: Edufoma.
- CASTILLO, S.; CABRERIZO, J. (2006). Formación del profesorado en educación superior. Didáctica y Currículum. Madrid: Mc Graw Hill.
- CEBRIÁN, M. (2005). Tecnologías de la Información y Comunicación para la formación de docentes. Madrid: Pirámide
- CEBRIÁN, M. (2003). Enseñanza Virtual para la Innovación Universitaria. Madrid: Narcea.

COBO, C.; PARDO, H. (2008). Planeta web 2.0. Inteligencia colectiva o medios fast food. México: FLACSO

EPPER, R., BATES, T. (2004). Enseñar al profesorado como utilizar las tecnologías. Buenas prácticas de instituciones líderes. Barcelona: UOC

MARQUÈS, P. (2007). La web 2.0 y sus aplicaciones didácticas. Disponible en: <http://dewey.uab.es/pmarques/web20.htm>

SCOLARI, C. (2004). Hacer clic. Hacia una sociosemiótica de las interacciones digitales. Barcelona: Gedisa.

SILVIA, M. (2005). Educación Interactiva. Enseñanza y Aprendizaje presencial y on – line. Barcelona: Gedisa. Sobre competències i sobre avaluació per competències:

ARTISMUÑO, A. (2005), Las competencias en la educación superior: ¿demonio u oportunidad?

Departamento de Educación, Universidad Católica del Uruguay. Disponible en: <http://www.upf.edu/bolonya/butlletins/2005/febrer1/demonio.pdf>

BIGG, J. (2003). Calidad del aprendizaje universitario. Cómo aprenden los estudiantes. Madrid, Narcea.

BENITO, A.; CRUZ, A. (2005), Nuevas claves para la docencia universitaria en el Espacio Europeo de Educación Superior. Madrid: Narcea.

CANO, E. (2007, 2ª ed). Cómo mejorar las competencias de los docentes. Guía para la autoevaluación y el desarrollo de las competencias del profesorado. Barcelona, Graó.

CARRERAS, J.; PERRENOUD, P. (2006), El debat sobre les competències a l'ensenyament universitari. Barcelona: ICE de la UB.

COMISIÓN EUROPEA (2006), Tuning Educational Structures in Europe. Disponible en: http://ec.europa.eu/education/policies/educ/tuning/tuning_en.html

DE MIGUEL, M. (Dir.) (2005). Modalidades de enseñanza centradas en el desarrollo de competencias. Orientaciones para promover el cambio metodológico en el EEES. Madrid: MEC/Universidad de Oviedo.

Disponible a: http://www.ulpgc.es/hege/almacen/download/42/42376/modalidades_ensenanza_competencias_mari_o_miguel2_documento.pdf

FERNÁNDEZ, A. (s/d), Nuevas metodologías docentes. Disponible a: www.usal.es/~ofees/NUEVAS_METODOLOGIAS/nuevas_metodologias_docentes.doc

HERNÁNDEZ PINA, F. et al. (2005). Aprendizaje, competencias y rendimiento en Educación Superior. Madrid, La Muralla.

LE BOTERF, G. (2000). Ingeniería de las competencias. Barcelona, Gestión 2000/EPISE.

LÓPEZ, V.M. (2000). Buscando una evaluación formativa en educación física. Apunts: Educación Física y Deporte 62; 16-26

MATEO, J.; MARTÍNEZ, F. (2005), L'avaluació alternativa dels aprenentatges. Barcelona: ICE de la UB, pp. 23-47. Disponible a: <http://www.ub.edu/ice/universitat/index.htm>

MAYOR RUÍZ, C., Ed. (2003). Enseñanza y aprendizaje en la educación superior. Barcelona, Octaedro- EUB.

PERRENOUD, P. (2004). Diez nuevas competencias para enseñar. Barcelona, Graó.

PRIETO, L. (Coord.) (2008), La enseñanza universitaria centrada en el aprendizaje. Barcelona:

Octaedro/ICE UB. RUÉ, J. (2007), Enseñar en la Universidad. El EEES como reto para la educación superior. Barcelona: Narcea.

SCALLON, G. (2004) La evaluation des apprentisages dans une approche par competences. Québec: Ed. Du Renouveau Pédagogique.

SUÁREZ, B. (s/f), La formación en competencias: un desafío para la educación superior del futuro.

Disponible a: <http://www.uco.es/organizacion/ees/documentos/normasdocumentos/otros/La%20formacion%20en%20competencias%20MEC.pdf>

TEJADA, J. (2005), El trabajo por competencias en el prácticum: cómo organizarlo y cómo evaluarlo. Conferencia magistral presentada en el VII Symposium Internacional sobre el Practicum y las Prácticas en Empresas en la formación Universitaria, Poio 2005. Disponible a: <http://redie.uabc.mx/vol7no2/contenido-tejada.html>

UNIVERSITAT DE BARCELONA (2006), Normes reguladores dels plans docents de les assignatures per als ensenyaments de la Universitat de Barcelona segons les directrius de l'Espai Europeu d'Educació Superior. Universitat de Barcelona. Disponible a: http://www.ub.edu/comint/projdocent/docs/normes_reguladores.pdf

UNIVERSITAT DE BARCELONA (2006), Normes reguladores de l'avaluació i de la qualificació dels aprenentatges. Universitat de Barcelona. Disponible a: <http://hdl.handle.net/2445/1083>

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI (s/d), Guia de metodologies docents. Tarragona: Universitat Rovira i Virgili. Disponible a: <http://www.sre.urv.es/web/pled/modules/pla/gmd.pdf>

VILLA, A. P., M. (Dirs.) (2007). Aprendizaje basado en competencias. Una propuesta para la evaluación de las competencias genéricas. Bilbao, Mensajero/ICE Universidad de Deusto.

YAÑIZ, C., VILLARDÓN, L. (2006). Planificar desde competencias para promover el aprendizaje. Bilbao, Universidad de Deusto.

ZABALA, Z.; ARNAU, L. (2007), 11 Ideas Clave. Cómo aprender y enseñar competencias. Barcelona: Graó.